

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.

Budapest, V. Váczi körut 23

hova minden küldemény intézendő.

SZERKESZTI:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt.—
Félévre . . . . . 4 »—
Negyedévre . . . . . 2 »—
Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN PÉNTEKEN.

Tartalom:

Állapotainkról. (IV) Irta: Szabolcsi Miksa. — A bécsi gemeinderath. Singer Zsig mondótl. — Az orth. közvetítő bizottság feloszlatása iránt . . . — Negyedszázados jubileumok — Dr. Neumann Ármin . . . — Alkonyat. Péntek este. (Vallásos énekek) Irta: Makai Emil. — A zsidó törzs európai közmondásokban. Irta: Dr. Jellinek Adolf. — Zsidó-magyar írók és tudósok. XX. (Dr. Munkácsi Bernát) Szerkeszti: Dr. Feekesi Sándor. — Korrajzok. (II.) Szántó Eleázártól. — Két nemzedék. Elbeszélés az 1831-iki lengyel szabadságharcból. — Előfizetési felhívás. — Hazai hírek — Külföldi hírek. — Hirdetések.

Naptár:

Vasárnap (1891. április 12) 5651. Nissan hó (30 napos)
4-ike. Hétfő 5-ike. Kedd 6-ika. Szerda 7-ike. Csütörtök 8-ika.
Péntek 9-ike. Szombat 10-ike Sabosz-Haggó dol. Hetiszidra.
Meczóra. — Haftórah: Királyok II. könyvének 7. fejezete.

Állapotainkról.

IV.

A receptió és az orthodoxia.

Utópiákat nem üzünk és lehetlenségekre erőnket nem pazaroljuk. Tudjuk, hogy a generáció, mely az arany borjút állította az Egy élő isten helyére, be nem juthatott az ígért földjére, aminthogy tudjuk azt is, miszerint az új bálványt vajmi rövid ideig tánczolták körül a pusztabeli ősök és hogy megszégyenülés lett osztályrészük, mihelyt Mózes visszatérésével megjött számukra a tiszta felfogás, a helyes megismerés. Annak a clique-nek, mely, hogy uralkodhassék, ketté szakította az egységes magyar Izraelt, és a mely új bálványt és imádására új tant és törvényt állított fel, annak a clique-nek — fájdalom! — még nem jött meg a helyes felfogás Mózesé; ehelyett közte él és uralkodik nagy Korach, anélkül, hogy bármely kilátás volna arra, hogy, mint Mózes idejében, ezt is elnyeli majd a föld. — Szóval, nem ámitjuk magunkat azzal, hogy a részekre szakadt magyar zsidóság egyesítése *ez idő szerint* keresztül vihető volna.

Csak hogy ez a körülmény a viláért sem zárja ki azt, hogy az egyik párt egyes részei ne ép oly fájdalmasan érezzék, mint a másikéi

a visszavetést, a kárt és megszégyenítést, mely a felekezetet éri az által, hogy a törvény előtt egyenjogusítva nincsen, hogy a zsidó vallás, melynek hívei több mint 20 éve, hogy emancipálva vannak, emancipálva még most sincsen.

A zsidó maga rég lerakhatta, a zsidó vallás még most is hordja a sárga foltot. Anyánkat látjuk megszégyenítve, de mert mi magunk már nagy urak vagyunk, anyánkkal nem törődünk. A zsidó vallás *törvényesen befogadva nincsen* és ennek a vallásnak gyermekei még komoly kísérletet sem tettek, hogy a befogadást, a *receptiót* keresztül vigyék.

Ne értsenek félre, atyámfiak! E sorok írója is hallotta, mit önök közbevetni akarnak; hallotta, midőn a szélső árnyalat egyik matadorja így kiáltott fel: »Oh be kimondhatatlanul édesen hangzik az én fülemnek, midőn utczaik gyermekek azt kiabálják utánam: hej, zsidó! Akkor érzem, hogy elkülönítenek a többtől, érzem, hogy »golusz«-ban sinylek, és hogy tudják, miszerint zsidó vagyok» Azt is tudja e sorok írója, hogy egy hirhedett zsidó pártvezér csak nem rég jelentette ki több keresztény országos képviselő előtt, hogy az ő pártjabeliei mit sem akarnak elérni, nem akarnak ügyvédek, orvosok, mérnökök, tanárok, képviselők lenni, nem akarnak szerepet vinni a társada-

lomban, csak vallásuknak és kenyérkeresetüknek akarnak ők élni. Csak a neologok vágnak ilyen állások után, ők lesznek veszedelmes versenytársaikká a keresztény uraknak, és ezek útjában mindenütt csak a neologok állanak. Tudjuk, hogy ilyen és hasonló uraknak roppant közönyös lehet, hogy például királyunk Ő felsége a többi felekezetek közt, vagy legeslegutolsónak fogadja a zsidók küldöttségeit. Tudjuk, hogy ezeknek az elemeknek maga az emancipáció is szörnyűmód útjukban áll. Ők olyanok, mint bizonyos éjjeli rémek; hatalmasak, míg sötét van, de elenyésznek, ha nappal lesz. És ezért irtóznak a világosságtól. De nemcsak ezt tudjuk, hanem tudjuk azt is, hogy vannak szigoruan orthodox hitközségek — szigoruan orthodox a szó szebb és nemesebb értelmében — melyek lángolnak a felekezet becsületéért, jogaink kiépítéséért.

Községek, mint a miskolci, nyitrai orthodox hitközségek, melyek az ország legelőkelőbb, legnagyobb és legintelligensebb községei közt foglalnak helyet; ezek és számos más orthodox hitközség, sőt merjük állítani: az orthodox hitközségek túlnyomó része lehetetlen, hogy azok első soraiba ne álljon, kik a *minden vallásos színezetet nélkülöző*, a nézeteltérést ennél fogva kizáró, mindnyájunkra nézve egyenlően szent ügyért, a felekezet becsületéért, igaz javáért sikra szállani készek. A belső czivódással, a családi viszálylyal lehetetlen, hogy kívül is szerepelni akarnának; belső bajainkat, úgy ahogy majd elvégezzük magunk közt, kifelé egyik vagyunk és egyik akarunk maradni.

Csalódvá csalódik, ki az orthodox hitközségeket az orthodox vezetés után itéli meg. A hitközségek mint olyanok eddig soha szóhoz nem jutottak. Beszéltek és intézkedtek helyettök, ha mindjárt minden megbízás nélkül, és ha mindjárt mitsem értettek a dolgokból — papjaik, kik részint elfogultságból, részint félelemből, részint érdekből a szerencsétlen vezetés álláspontjára helyezkedtek, számba sem véve azt, hogy a rabbik nagy részére a vezetés akaratát egyszerüen rádiktálta. Az orthodoxia ugyanis annak a hibának, mely a congresszusi pártnak annyi kárt okozott már, éppen ellenkezőjébe esett. A kongresszusi szabály a rabbit

— és ezt a község kárára — hivatalnokká degredálja, az orthodoxia meg — és ezt maga a rabbi kárára — mindenfelől álló, mindenhez értő és mindent tudó auctoritássá teszi meg.

Ha alkalmuk nyílik az orthodox hitközségeknek, hogy saját szavukat hangoztassák, hogy saját akaratukat juttassák kifejezésre, egészen más világításban fogjuk őket látni, mint a minőben vezetésük őket feltüntetni igyekeznek — és a megszólalásra és hamisítatlan akaratuk nyilvánítására alkalmuk nyílik most, midőn nemcsak arról van szó, hogy megczáfolják a saját vezetésük által róluk terjesztett véleményt, hanem arról is, hogy jobb nézetre tanítsák meg a nemorthodox párt legkimagaslóbb vezérét, a magyar zsidóság egyik legkiválóbb fiát, kinek alább közlendő nézete lassanként hódítani kezd a zsidóság minden rétegében.

*

A pesti izr. hitközségnek f. hó 9-én este Wahrmann Mór elnöklete alatt tartott teljes választmányi gyűlése alkalmából — az első, melyet az idei közgyűlés óta tartottak — Tenczer Pál választmányi tag megemlékezett az agitációról, melyet a receptió kiküzdése érdekében kifejtettünk, hogy ennek folytán az ez évi közgyűlés előestéjén tartott előértekezleten több képviselő abban állapodott meg, hogy a közgyűlésen szó tárgyává teszi a kérdést és az előjáróságot a receptió érdekében országos mozgalom iniciálására fogják felkérni. Felszólaló, mert a mindnyájunk előtt szent ügyet féltette, nem szeretne volna, hogy a kérdéssel az erre nem készült előjáróságot nyilvános gyűlésen meglepjen, azért rábirta az illető képviselőket, hogy a felszólalástól elálljanak, de csak miután ő (Tenczer) szavát adta, hogy a legközelebbi választmányi gyűlésen szóvá teszi az ügyet. De nem pusztán ezeknél fogva, hanem azért is, mert az ügy szívében fekszik, azt kérdezi az előjáróságtól: szándékszik-e a receptió ügyében lépéseket tenni, mikor és mi módon?

A kérdésre az előjáróság nevében ennek elnöke, Wahrmann Mór felelt:

A receptió — szólt — mint az egyenjogúsítás kiépítése nemcsak mint felekezetünk javáért buzduló tudó zsidóknak, de mint a teljes egyenlőség, az igaz szabadság barátjának is szívében fekszik. Az a

nap, melyen vallásunk teljesen egyenjogúvá lesz, hazánk többi felekezeteivel, nemesak a zsidóknak lesz ünnepnapja, de diadala lesz a liberalisnuss magasztos eszméjének is. Pillanatig sem jöhet tehát kérdésbe, és nem hiszem, hogy létezhetek egyáltalán valaki, ki abban kétkednék, óhajja-e a pesti izraelita közköztség előljárósága vallásunknak törvénybe iktatását. Más azonban a kérdés, nem tesszük-e ki hazánk zsidóságát, midőn a receptió érdekében mozgalmat indítunk, nagyobb morális károknak, mint amennyi erkölcsi haszonnal járna az rá nézve. Ismerjük mindnyájan a szerencsétlen, hogy ne mondjam, öngyilkos törekvéseket, melyek testvéreink egy részét ez idő szerint álbaltják és melyek abban kulminálnak, hogy zsidóknak egyedül csak magukat mondják, és a pártjukhoz nem tartozókat kitagadják Izrael közösségéből, mintha a zsidósághoz való tartozás attól függne, el fogad-e az ember bizonyos, napjainkban, szemeink előtt teremtet, apáinktól sohasem ismert alapszabályokat, vagy sem. Nem jut eszembe, hogy e helyen testvéreink egy részében elbarapódzott de — és ez erős hitem — muló rögeszmék ellen vitalkozzam, de annyi bizonyos, hogy nekünk őrizkednünk kell mindentől, mi tápot és alkalmat nyújthat arra, hogy e rögeszmét még a törvényhozás elé is hurcolhassák. Mi sem biztosít arról, hogy ha a parlamenthez fordulunk az iránt, hogy vallásunkat törvénybe iktassák, nem fogják-e az orthodoxok az ellenkezőt kérni. Ilyen módon a törvényhozás elé kerülne a szégyenletes harcz, mely közöttünk pusztit s mely már eddig is oly kimondhatatlan kárára vált felekezetünk fejlődésének, de kárára a nemzeti ügynek is. Míg a felől biztosítva nem vagyunk, hogy az orthodox pártokhoz tartozó testvéreink a receptió elnyerésére irányult eselleges lépéseink ellen nemesak hogy akadályokat gördíteni nem fognak, de sőt ők is hasonló lépések által annál nagyobb súlyt fognak kölcsönözni az általános óhajnak, mindaddig mozgalmat a receptió elérése iránt nem indíthatunk.

Az orthodox községeken a sor, hogy megczáfolják a táplált félelmet, mely nem nekik, de igenis gyalázatára válik a vezetőknek, kik annyira vitték, hogy részökről ilyen önmegbecstelenítéstől lehessen tartani. Az bizonyos, hogy ha az orthodox községek egy része a receptió mellett fog állást foglalni, a vezetésben nem lesz meg az az örületes vakmerőség, hogy ellene agitációt indítson.

Szabolcsi Miksa.

A bécsi gemeinderath.*

Schmidt Frigyes, a híres domépitőt, a gothika egyik legnagyobb mesterét, néhány héttel ezelőtt Bécsben fejedelmi pompával kísérték az örök nyugalom helyére. Szelleme egyik leghatalmasabb alkotása a bécsi Rathaus, melyet ő sok millió árán emelt, s amelyet most az osztrák főváros minden látogatója megcsodál mint az építészet remekét, melynek merész formáit a Westminsterrel állítják egy sorba, melynek szépségeit a brüsseli igazságügyi palotával egyszerre emlegetik. Ebben a fönséges épületben ülésezik Bécs város képviselőtestülete, melynek választását a napokban ejtették meg, s a melylyel behatóbban foglalkozni igazán van okunk.

Schmidt mester teremtő erejével egy más művön is fáradozott: Szent István templomát alaposan restaurálta, vagyis inkább befejezte ezt a több százados műépületet, Bécsnek e legbüszkébb symbolumát. A szellemében folyton teremtéssel foglalkozó műépítész hagyatékában akadtak egy másik torony kész terveire is, mely a városi domra volna építendő, de Schmidt mester előre is szabadkozott az ellen, hogy ezt a másik toronyt török-szakad, minden áron fölépítsék. Az ő végső akarata inkább is az volt, hogy a monarchia legnagyobb és legrégebb temploma befejezésének e symboluma csak akkor törjön az ég felé, ha Bécs város történetében olyan esemény merül fel, mely arra ösztönöz, hogy örök emlékezetére aere perennius emlékjelet állítsanak. Ezt a végrendelkezést Schmidt egyik tanítványa néhány nap előtt tette közzé és felvetette azt a kérdést, vajjon nem volna-e időszerű a második toronynak felépítése éppen most, mikor a régi Bécs külvárosaival egyesült és első rangu, körülbelül másfél millió lakóval bíró világvárossá emelkedett, mikor az utolsó válaszfalak is lehullottak, melyek e nagy közösséget határolták és szabad fejlődésében akadályozták. Még nem tudjuk vajjon e mag termékeny talajra hullott-e, de avval immár tisztában vagyunk, hogy Szent Istvánnak e második tornya nagy Bécsnek nem újabb symbolumává, hanem szégyenoszlopává vált volna, ha megvalósulnak ama félelmek, melyekkel Nagy-Bécs számára megejtett eme első képviselőtestületi választásokat a civilizált világban mindenestre kísérték.

Szerencsére azonban nem következett be, amitől tartottunk. A bécsi antiszemitákat fejen találták, s azon reményük, hogy Bécs városa közügyeinek vezetését hatalmukba kerítik, egyszer s mindenkorra oda. Bécs közügyeinek élén nem az irigység socializmussával jóllakott polgármester fog állani és a vak fegyűlölet pártja a képviselő testületben megürült mandatumok egy harmad részét sem tudta megszerezni.

* A „Neue Freie Presse” budapesti képviselőjéből

Legyünk őszinték: a művelt világ, mely egy ilyen régi nagy községi közösség fejlődését kulturális okból érdeklődéssel kíséri, a civilizációnak eme kedvező eseményét nem Bécs széles körű lakossága felvilágosított gondolkozásának, hanem első sorban egy alapjában véve nagyon illiberális választási törvénynek és talán az utolsó órában felsőbb helyről adott újmutatásnak köszönheti.

A bécsi községi képviselő számára a választásokat ugynevezett választótestek szerint (rendi) ejtik meg, melyekből a census és műveltségi fok szerint 3—3 van.

A harmadik választótest, mely a kis polgárokat, az ötförintos embereknek nevezettek tömegét foglalja magában, tehát mindama választókat, kik az ötförintos adóminimumot fizetik, három hete, hogy a választói urna elé járult és 33 antisemitát választott *csak* 13 szabadelvű ellenében. A szellemi elposványodásnak, az anyagi elszegényedésnek egész nyomorusága, melynek Bécs alsóbb réteg i évek óta alá vannak vetve, itt nyilatkozott meg.

F. hó 8-án látba vetette szavazatait a második választótest, melynek tagjai több adót fizetők, vagy élethivatásuknál fogva tartoznak ezen osztályba, mint a tanítók és hivatalnokok. Ezen választótesten mult a bécsi községi képviselő egész jövő alakulása és alapos volt azon félelem, hogy az antisemiták itt is többséget találnak nyerni, mert nyílt titok, hogy a rosszul fizetett tanítók és hivatalnokok, kiknek magasabb képzettsége épenséggel nem áll arányban javadalmazásukkal, az antiszemitizmus csábjának nem igen tudnak ellenállani. Hiszen ugy a községi, mint az országgyűlési választásokra számos tanítót kändáltak és egyiknek-másiknak csupán antiszemita hitvallására való tekintetből sikerült is a semminek eddigi buvóhelyéről a nyilvánosság világitásába kerülnie. A második választótest választásai a liberalizmusnak mégis ép oly váratlan mint fényes győzelmével és az antisemitáknak csufos vereségével végződtek!

Akár az intelligencia gondolta fel a dolgot az utolsó pillanatban és szégyenkezett, hogy olyan emberekkel tanácskozzék egy testületben, kikhez tisztességes ember nem mer hozzányulni; akár mert az uralkodó, aki Magyarországnak is a törvények fölött örökös, igazságos és fennen gondolkodó királya, nem nézhette, hogy őseredeti műve, a megteremtett nagy Bécs, az antiszemita áramlatok homályosabb fajtláju nagyjainak mocskos kezei közé kerüljön és végre kimondta, hogy az állam hivatalnokai az antiszemitáktól elforduljanak — elég az hozzá, hogy a második választótest 39 liberális és csak 7 antiszemita mandátumot kreált. Evvel a bécsi gemeinderath sorsa és képe teljesen eldőlt.

De e választás lefolyása — ha eltekintünk is a végeredménytől — azért is nagyon kedvező színben

tünhet fel előttünk, mert az antiszemiták elért majoritásai minden erőfeszítésük daczára is szembeötlő csekélyek, amiből optimisták, akik közé mi nem tartozunk, azt akarják következtetni hogy az antiszemitizmus immár Ausztriában is leáldozó félben van. De nem, még ennyire nem jutott! Embereinek még több gyöngéjüket kell elárulniok, még jobban be kell bizonyítaniok belső nyomoruságukat és kiskoruságukat, miglen a bécsi kispolgároknak megnyilnak és egyuttal könybe lábadnak szemek, ha látni fogják, hogy minő ficzkókra is bízták tulajdonképpen sorsukat.

A döntés sora most már az első választótestre kerül, mely a magasan megadózott és a legmagasabb intelligenciának osztályából áll; ezen kuriából körülbelül kizárólag liberális, de antiszemita választottak bizonyára nem fognak kikerülni és így már ma is bizonyos, hogy az anti-antiszemiták a bécsi községi képviselőtestben kétharmadnál nagyobb többséggel rendelkezhetnek. A Lichtenstein-Lueger ezég hívei tehát arra vannak utalva, hogy a skandalumokkal önmagukat kompromittálják; nemcsak szellemi képtelenségük, hanem számbeli gyengeségük miatt is meddségre vannak utalva. *Bécs ügyeit liberális többség fogja intézni.*

Jó, hogy a dolog így esett, de az sem lett volna valami határtalan szerencsétlenség, ha a választások ugy váltak volna be, amint ígérkeztek és ha Lueger ur, aki a szegény feje alól elárvereztette az utolsó párnát, a bécsi polgármesternek hivatali aranylánczát akasztotta volna a nyakába. Ez a láncz nemsokára kötéllé vált volna, mely alaposan megfojtotta volna az antiszemitizmust, mert ha ezeket az urakat munkálkodni látnák — nyomban kiabrándulna belőlük mindenki.

A párisi városházban 7 év óta szocialista többség ül, melynek radikalismusa nagyon rokon a kommunizmusal, azért senkinek sem jutott eszébe, hogy Párist elveszítettnek deklarálja. Természetesen a világvárosokban a lakosság többsége mindenütt radikális és nincs már távol az az idő, melyben mindenütt szocialistává válik. Bécsnek meg lett volna az a privilegiuma, hogy reactionárius többséggel dicsekedhetett volna, mert az antiszemitizmus — ez a mi megdönthetlen meggyőződésünk — a reactio megelőzője, aminthogy Bismarck herczeg a szabadelvűséget a szocializmus előzőjének (der Freisinn ist die Vorfrucht des Socialismus) állítja.

De amitől tartani lehetett, nem következett be. Konstatálhatjuk az örvendetes tényt, hogy az antiszemitizmus a saját fészkeben csufos vereséget szenvedett, de azért nem ringatózunk csalódásban, s nem látjuk elérkezettnek az időt a hozsannák megzendítésére. Az antiszemitizmus betegségéből csak a fejlődő művelődés gyógyíthat ki, amint ezt *Kossuth* Lajos, hazánknak eme nagy fia, egy magyar látogatója előtt ki is fejezte, midőn ezen arany szavakat mondta:

»Az antisemitizmus csak társadalmi betegség, a melytől nem a zsidók üldözésével, hanem a kulturális viszonyok haladó javulásával lehet csak megtisztítani az országot.«

Singer Zsigmond.

— **Az orth. közvetítő bizottság feloszlatása iránt** a nyitrai orth. hitközség emlékirattal járul a közoktatásügyi miniszter elé; az erre vonatkozó határozatot közgyűlésileg meghozta s annak fogalmazásával dr. Grünfeld Náthán nyitrai ügyvédet és lapszerkesztőt bízta meg. A memorandumot — mint minket értesítenek — a folyó hó 5-én tartott képviselőtestületi gyűlésen dr. Grünfeld már be is mutatta és azt a gyűlés felolvastatása után elfogadta. — Mihelyt az emlékirat rendeltetési helyére jut, kivonatilag közöljük annak tartalmát.

— **Negyedszázados jubileumok.** A pesti izr. hitközség választmányi gyűlésén, melyről lapunk mai vezércikkében van szó, Tenczer Pál választmányi tag a receptióra vonatkozó kérdésén kívül, melyet az előjárósághoz intézett és melyet első helyen méltatunk, két indítványt is nyújtott be, melyet a gyűlés hangos

éljenek közt minden tekintetben a magáévá tett. Az oly nemesen és odaadással működő pesti izr. nőegylet, f. évi május hó 10-én tartja 25. évi közgyűlését. A hitközségnek az izr. nőegylet nagyon komoly konkurrensévé nőtte ki magát e 25 év alatt, mert oly bajokon segít, oly nyomoron enybit, oly sebeket gyógyít, oly könyveket szarít fel, mik különben a községnek váltak volna terhére, úgy hogy a nőegylet nagyban járult hozzá, hogy a hitközség egyéb kötelezettségeit annál szebben teljesítheti. A leányárvalábbal, a menhelylyel, a népkönyvtárral és egyéb nemes intézménnyel, melyeket teremtett és fentart, a segélyezésekkel, melyeket telt marokkal oszt, a nőegylet a hitközség felvirulásán is dolgozott; felszólaló azért indítványozza, hogy a hitközség a jubileum alkalmából hála feliratot intézzen a nőegyletnek. — Tenczer Pál második indítványa a magyar zsidóság egy jelesének ünnepeltetéséről és megtiszteltetéséről szól, melyet a gyűlés ép oly hangos helyesléssel és tetszéssel fogadott, mint az előbbi. Folyó év május 23-ikán 25 éve lesz, hogy dr. Kohn Sámuel első magyar szónoklatát tartotta a dohányutcza templomban. A ki tudja, mily nehézségekkel kellett dr. Kohnnak megküzdenie, míg a magyar hitközség szónoklatát a pesti zsidó templomban

Alkonyat.

Boldog ki örökké
Sátradbán lakhatik,
Hasadó hajnaltól
Esteli csillagig.

Eleped az ajkam
Hervatag virága,
Elhamvad szememnek
Ragyogó világa.

Mint pislogó mécs láng
Halványodó fénye: .
Olyan az életem
Csüggeleg reménye.

Vezeklő lelkemet
Fedezze be szárnyad,
Csüggedő szívembe
Önts reményt és vágyat.

Lángoló lelkennek
Te vagy vágyódása,

Szenvedő szívemnek
Végső dobbanása.

Boldog, ki örökké
Sátradbán lakhatik,
Hasadó hajnaltól
Esteli csillagig.

Péntek este.

Köszönts be áldott Szombat napja,
Terjeszd ki halkán szárnyidat;
A bérceket már elborítja
Borongó árnyas alkonyat . . .

Már elfödi az esti tájat
A méla csendnek ájtata
S mint röpke szélről űzött felbő
Kél szárnyra szívünk bánata.

E szent napért sovárogo lelkünk,
Ha lankadtan ledől a kar,

meghonosította, megkedveltette; a ki tudja, hogy idejöttkor még az előjáróság egyik tagja is a templom profánazulásának mondta a magyar szónoklatnak odavaló bevételét, és hogy a hívek túlnagy része fel nem foghatta észszel: hogy lehet zsidó vallásos beszédet magyar nyelven tartani! a ki követte dr. Kohnnak tudományos működését mint buvár és történész; a ki ügyet velett párját ritkító, soha sem saját magát, sem az általa képviselt ügyet ferde helyzetbe jutni nem engedett tapintatára, mintaszere: családi életére, aranytiszta, minden gyanusításon felül emelkedő jellemére, megnyerő, mindenkivel előzékeny egyéniségére, csendes, de annál határozottabb jótékonyosságára, mely annyi titkos és méltó szegényen segített már — az, kell, hogy elismerje, miszerint dr. Kohn becsületére vált a zsidóságnak és első sorban a községnak, amelynek papja. A község ezeknél fogva csak saját magát tiszteli meg, midőn a választmány által tetszéssel fogadott Tenczer azon indítványának tesz eleget, mely szerint »saját magához és a kitüntetendő rabbihoz méltóan« kell üdvözlétének, elismerésének kifejezést adnia.

— **Dr. Neumann Ármin** országgyűlési képviselőt és egyetemi tanárt szemelte ki — mint

értésülünk — a „Magyar izraelita kézmű- és földművelési egyesület“ választmánya az egyesület jövőbeli elnökéül a f. évi január hóban, hosszú eredménydús elnöki működés után elhunyt dr. Schoenberg Ármin helyére. Az egyesületnek, mely a főváros legrégebb, és magasztos céljainál fogva a magyar zsidóság egyik legfontosabb szövetkezete, csak gratulálhatunk elnökjelöltjéhez, kiről tudja mindenki, hogy az ügyet, a melyet magáévá tesz, azt egészen teszi azzá és annak emelkedése, felvirulása elmaradhatlan. Mennél nagyobb számmal, mennél meggondolatlanabbul viszik a zsidó szülők gyermekeiket az ugynevezett tudományos pályákra, mivel egy veszedelmes tudományos proletáriátust segítenek megteremteni, annál nagyobb és szentebb missió vár ez egyesületre és annál nagyobb arányokban kell, hogy teljesítse azon feladatát, hogy a szegény zsidóifjúságot a mesteriség és földművelés felé terelje. Dr. Neumann Ármin, a magyar kereskedelmi jog e kiváló bajnoka, kit szerencsések vagyunk lapunk dolgozótársai közé sorolhatni, a zsidó tudományokban is jártas, mint annak idején róla közölt életrajzunkban elmondottuk, de nemcsak zsidó tudós, de szívvel-lélekkel és a szó legszebb értelmében zsidó is. Megválasztatása f. április hó 19-én az egyesület közgyűlésén fog végbemenni.

*A vér sennyedve liktet bennünk
S a gond a kétség ölyve mar.*

*Ha bösz hullámok egymást üzik
Künn, hol minden zürös-zajos,
Rozzant gályán feléd hajózik
A bolygó téveteg hajós.*

*Te vagy a rév, oh Szombat csendje,
A lét enybitő balzsama,
Melylyel szívet s lelket üditve,
Bolyong az élet vándora.*

*A bérczeket már elborítja
Borongó árnyas alkonyat —
Köszönts be áldott Szombat napja,
Terjessz ki halaknak szárnyidat...*

Makai Emil.

A zsidó európai közmondásokban.

Irta: **Dr. JELLINEK ADOLF**

bécsi hitszónok.

Fordította: H. S.

XX.

A zsidó és az uzSORA.

»Man darff keiner Jüden mehr, Nincs szükség zsidókra,
Es sind andere, die vuchern kömmen.« Vannak mások, kik
tudnak uzSORálni.

Az 1881. év az uzSORaviták esztendeje volt. Ugy Bécsben, mint Berlinben a parlamentben sokat beszéltek az uzSORáról és néhány szónok, kik mint népképviselők és törvényhozók hivatvák és kötelezettek, hogy minden tárgyat, mely a felséges nép képviselőjében tárgyalás alá kerül, nyugodtan és objective vegyenek szemügyre, nem mulaszthatta el, hogy a zsidó jelleméről keserűséggel és ingerültséggel szóljon, mintha bizony nem is volna köztük más — csak pénzkölcsönző. Bécsben egy tyrol monseignor az evangéliumi gyöngédségnek és keresztény szeretetnek egész bőség-szaruját a zsidók nyakába öntötte, aztán meg a rezidencia közelében levő egyik legkisebb és legfiatalabb városnak nagy polgármestere azon félelmének adott kifejezést, hogy Galicziának egész termékeny területe a galicziai zsidók tulajdonává válhatik és utóbb még ott új Palesztinát alapítanak.

Zsidó magyar írók és tudósok.

Sz. erkeszti és írja: dr. Feleki Sándor.

XXI.

Dr. Munkácsi Bernát.

Minél jobban művelődik, civilizálódik valamely népfaj, annál jobban veszíti el törzsének eredetiségét, jellemző tulajdonságait. A viselet, szokások, műveltség — mind hozzásimulnak a környezethez, mind jobban csiszolódnak, átalakulnak, úgy hogy ma már általánosan elismerik a tudósok, hogy valamely népfaj eredetének kutatásánál nem elégséges a történelmi, földrajzi és néprajzi körülmények tekintetbe vétele, hanem kell hogy az illető nemzet nyelvét egybevevessük, összehasonlitsuk más, vele rokon nyelvvel. Az így nyerhető hasonlatosságok alapján messzire nyúló következtetéseket vonhatunk valamely népfajnak eredeti lakóhelyére, vándorlásaira s más népfajokhoz való viszonyára vonatkozólag.

Ez az eszme vezérelte már több mint negyven év előtt halhatatlan nevű tudósunkat, *Reguly* Antalt, ki, midőn a magyarok eredetét iparkodott kutatni, először is a magyarral rokon nyelveket tanulmányozta. Elutazott ezernyi sanyarúság közepette a vogulok, osztjakok közé s nagybecsű nyelvészeti kincsekkel megrakodva tért vissza hazájába. De a tudós a fáradoalmak terhe alatt féluton rogyott össze: meghalt, mielőtt még a nagyszerű leleteket feldolgozhatta volna.

De egészen másként és tárgyilagosabban ítélkezik a német példaszó, midőn így szól:

»Es sind dreyerley Jüden: geschorene Jüden, d. i. die Messpaffen, welche alle tag Christum in der Messe creutzigen; güldene Ring tragende Jüden, d. i. die Kaufleuth, die treiben mehr Wucher als die Jüden selbst; die beschnittenen Jüden.« (Három féle zsidó van: nyírott zsidó, t. i. a miséző papok, akik Krisztust a misén mindennap megfeszítik; arany gyűrűt viselő zsidók, t. i. kereskedők, kik többet uzsorászkodnak maguknál a zsidóknál; a circumcidált zsidók.)

Az uzsora tényleg sem zsidó, sem keresztény, nem nemzeti, sem felekezeti; csak a társadalmi viszonyok teremtménye. A Midrás véleménye szerint sehol sem üztek olyan alávaló uzsorát, mint a római birodalomban, amit Tacitus (*Annales* VI. 16.) szintén megerősít — és vajjon a mai Spanyolország, zsidók nélkül lévén, nélkülözi-e az uzsorásokat?

És különben is ez a Spanyolország, ez a zsidóktól megszabadult birodalom, minden zsidó gyűlölőnek és antiszemitának ez az ideálja: ugyanaz az állam-e, ahol minden igazán keresztény erénynek teje és méze foly? Talán nincs szabadelvű sajtója, nincsenek radikális emberei, a keresztény államrendnek mintaképe tán, spanyol forradalomnak se hire, se hamva nem

Azóta negyven év mult el s az összehasonlító nyelvészet hazánkban hatalmas tudománygá nőtte ki magát, melynek gyümölcsei diszei a magyar tudományosságnak. Két hatalmas tábor képződött nyelvtudósaink között: az egyik a finn-ugor, a másik a török-tatár nyelvekkel mondja rokonnak hazánk nyelvét. Bár a győzelem a finn-ugor nézet felé hajlik, a küzdelem még folyik s általa a magyar nyelvészet nem egy értékes művel szaporodott.

A finn-ugor-párt egyik legkiválóbb tudósát, dr. *Munkácsi* Bernátot mutatjuk be ez alkalommal olvasóinknak. Még csak harmincz éves fiatal ember, kiről nagynevű nyelvészünk Budenz József méltán írta: »Dr. Munkácsi vogul tanulmányutja által *Reguly*nak méltó utódjává emelkedett.« Nem elégedett meg azzal, hogy szobájában, könyvei között buvárkodva tegyen az összehasonlító nyelvészetnek szolgálatokat, hanem két ízben ezernyi veszedelem és küzdelem között megtett utazásai által a vogulok, votjakok és egyéb, a magyarokkal nyelvben rokon népek között rendkívüli becses és gazdag szókincseket gyűjtött. Az ő fáradozásának, tudományos buvárlatainak köszönhető, hogy a magyar nyelvvel rokon déli vogul dialektus, mely már kiveszőben van, fennmarad az utókor részére; az ő tudományos, akadályt nem ismerő utazásai folytán ezentúl felhasználhatók lesznek *Reguly*nak a vogulok között gyűjtött s eddig parlagon hevert, meg nem értett nyelvkincsei. Erre nézve, így számolt

volna? Avagy ez a Spanyolország talán inkább szét van szakgatva, feldúlva, aláaknázva, nem az összeesküvések fészke-e, s nem csupa convulsióval terhes államtest-e? Ki tette tönkre Spanyolország államhiteletét és a népek tanácsában ki biztosított neki csak szerény helyet? Hogyan virágoznék most Spanyolország kereskedelme és mily uralkodó lenne befolyása Marokkóban, ha 1492-ben elvakultságában fél milliónál több zsidót el nem zavar ősi otthonából! Hogy abban az időben a zsidók egy házat, melyet csak nem vihettek magukkal, odaadtak egy számárért, vajjon ki volt akkor az uzsorás, a zsidó, avagy a jámbor spanyol?

Sőt még többet mondok, én azt állítom, hogy a zsidó pénzkölcsönző a nem zsidónál számtalan esetben jobb, méltánylandóbb és irgalmasabb volt s az ma is. *Bardinet* Leon az 1880-beli »*Revue historique*«-ben kimutatta, hogy a középkori zsidók olcsóbb pénzt adtak kölcsön, mint a lombardiai és florenczi bankárok és nekem magamnak is volt módom a zsidó és nemzsidó uzsorások közti különbséget az előbbiekre javára megismerni. A napi sajtó utján ugyanis Bécsen kívül is tudomásul vették, hogy a hetvenes évek végén az uzsora és uzsorások ellen egész beszédciklust tartottam a legborsosabbjából és talán hozzájárultam, hogy a társadalom eme beteg tüneteit megrendszabá-

be a M. Tud. Akadémiának egyik felolvasásában: »Helyszini személyes vizsgálatok útján Reguly hagyományainak megfejtésére törekedni s ha sikerülne újabb anyaggal járulni hozzá: ez volt az eszme, mely vállalatomban vezetett. Hála a kegyes gondviselésnek, mely áldását meg nem vonta lépteimről, ma örömmel jelenthetem, hogy e probléma, a mennyiben a vogult illeti, többé nem létezik. Alapos volt ugyan az aggodalom, hogy azt a nyelvet, melyen Reguly déli énekeit följegyezte, nem találom többé életben: de szerencsére elég idején jöttem, hogy utolsó órájában megtaláljam azt a vogul dialektust, melyen ma csak egy család beszél tökéletesen.« Jogos büszkeséggel beszélhetett így a fiatal tudós, ki a déli vogul és osztják nyelvre vonatkozó, nagybecsű és egészen ismeretlen adataival kivívta a tudós világ elismerését s lehetővé tette az eddig parlagon heverő nyelvkincsek feldolgozását, ami még *Hunfalvy Pál*, *Ablquist* és *Schiefner* Castrén neves tudósoknak idevonatkozó munkálataival sem volt lehetséges. Ezen irányban való munkásságával is kiváló helyet biztosított magának Munkácsi Bernát a nyelvtudósok között, de e mellett még számos egyéb nyelvészeti dolgozata is nagybecsű és kiváló. A magyar

lyozták.*) Ezért a kiuzscráltak mentsvárának néztek sokan, kik hozzám fordultak tanácsért, segítségért; beletekinthettem a rezidenciája uzsora-viszonyaiba és meggyőződtem, hogy a nemzsidó uzsorás szív- és könyörtelen, kötözködik az adóslevélhez, meg nem indul sem szótól sem tényektől, míg ellenben a zsidóhoz bizonyos egybevetésekkel, figyelmeztetésekkel hozzá lehet férközni, ha az ember részvétére, a zsidó irgalmasságára vagy — akármilyen különösnek és komikusnak tessék is — ha becsületérzésére hivatkozik valaki. Ha a zsidó uzsorásnak előkelő gavallérral van dolga, a legnagyobb engedelményre kész vele szemben, ha abban a megtiszteltetésben részesül, hogy leánya menyegzőjére elmegy hozzá vendégnek.

A pénz világnyelv, melyhez ért mindenki és kultusa mindenkori is világvallás volt, melynek minden országban, minden nép közt voltak papjai és hívői. Az uzsora a mint most, úgy mindig is, felekezeten kívüli marad, amint ezt a német példaszó olyan sarkastikusan ki is fejezi.

*) Midőn az osztrák kormány nemrégiben az uzsoa kérdésben enquétet küldött ki, engem is megkértek, hogy az uzsora ellen irányított beszédemet becsássam egy hatóságnak rendelkezésére. De a kérelmet határozottan visszautasítottam. Az istenházában mint hitrokonom barátja szólottam, intettem és mint a zsidóság egyik legelső községének szónoka figyelmeztettem őket. A templomon kívül nem ismerek sem zsidó, sem keresztény, hanem általában uzsorásokat, kiknek viselt dolgai ellen az általamra nehezebb a teendő. A Bécsben megjelenő «Vaterland» akkor mint klasszikus tanura hivatkozott rám, hogy a zsidók közt uzsorások vannak. Ezt még nem vonta kétségbe senki. Ha a Vaterland nekem módot nyújtott volna arra, hogy Bécs keresztény uzsorásairól nyilatkozhassam, akkor olyan dolgokat tudott volna meg, melyeknél fogva a zsidó pénzkölcsönzőket még valóságos angyaloknak néznék.

tudományos Akadémia nem hiába költötte pénzét, midőn öt két, nagy tanulmányutjában segélyezé s midőn még most is hathatósan támogatja nyelvészeti buvárlatait. Elismerésének azzal ad kifejezést, hogy Munkácsi összes nyelvészeti dolgozatait kiadványai közé felveszi s azzal, hogy öt 1889-ben *Budenz József* és *Joannovics György* nagynevű nyelvészeink ajánlatára tagjai közé fölvette. Szébb kitüntetés a huszonnyolc éves tudóst nem érhet, mint akadémiai taggá való választatása.

Nem kevésbé büszke lehet a kitünő nyelvész a mi sorokra, melyek kíséretében a két nevezett tudós öt tagul ajánlá. *Budenz József* így kezdi ajánlását: »Dr. Munkácsi Bernát vogul tanulmányutja által Regulyknak méltó utódjává emelkedett. A magyar nyelvtudomány most neki köszöni egyik nagyfontosságú rokon nyelvnek az eddiginél jóval alaposabb, terjedelmesebb és behatóbb ismeretét. Pedig nem csekély dolog volt ám másfél évi utazás alatt, az összes vogulságot bejárván, annak ötféle, különvaló nyelvjárásait vizsgálni s a vogul nyelvnek ezen változataiból, melyek némelyike vagy épen nem, vagy alig volt ismerve, bőséges ismeretanyagot szerezni össze — és pedig oly anyagot, mely jobbadán tartalmánál fogva is kinésszámba megyen, mint a legérdekesebb népköltészeti hagyomány. Ily eredményt még akkor is nagyon kell becsülnünk, ha nekünk a vogul nyelv oly könnyen hozzáférhető és tanulmányozható volna, mint akár a székely vagy göcseji magyar nyelv. Hogy dr. Munkácsi aránylag rövid idő alatt ennyi sikeres tanulmányt tehetett, csak abból érthető, hogy szerencsés tehetséggel megáldva már azelőtt is sokat tett.»

»Előkészülete a mintegy 12 év óta a magyar és a rokon nyelvek terén folytatott buzgó nyelvészeti tanulmánya volt melyet számos szakirodalmi dolgozatai fonálán egészen a votják tanulmányutjáig kísérhetünk.»

Egy életrajzhoz mért szűk keret nem engedi meg, hogy a mindvégig magasztaló ajánlást közöljük, s azért még csak a végső sorokat adjuk: »Dr. Munkácsi — mondja *Budenz* — úgy szólván már most egészen akadémikus ember, mint a ki az Akadémiától nyert tudományos megbízás teljesítésére egész idejét, erejét fordítja. A ki eddig is ily szép eredménynyel felelt meg megbízásnak, azt hiszem megérdemli már az »akadémiai tag« czimében rejlő elismerést is.« — Nem kevésbé magasztalja a derék nyelvész érdemeit *Joannovics György* ajánlata, melyből közöljük a következőket: »Munkácsi votják szótára valóságos unikum, a mennyiben nemcsak nyelvészeti, hanem néprajzi tartalma is van, a votják népnek nemcsak szókinését hanem egész élete módját is hiven ecseteli. De minden előbbi munkáján túltesz s a magyar összehasonlító nyelvészetre nézve valóságos korszakos jelentőségű Munkácsinak harmadik s legnagyobb utazása, melyet az 1888. és 1889.

évek folytán tett a vogulok között. Épen a vogul nyelv, mely a rokon nyelvek között jóformán legközelebb jár a mienkhez, volt eddig legkevésbé ismeretes s még azok a szövegek is, melyeket Reguly hozott, nagyrészt megfejtetlen heverték immár negyven év óta. Munkácsi még attól sem rettent vissza, hogy egy egész telet a fagyos Szibériában töltsön, csak hogy a ránk nézve olyannyira fontos nyelvvel teljesen megismerkedjék. Fáradozásait valóban nagyszerű siker koronázta. Bejárva a vogul-lakta óriás területet, pontosan följegyezte az összes vogul nyelvjárásoknak nemcsak grammatikáját és szókincsét, hanem a voguloknak gazdag népköltészeti, mythologiai kincseit is, úgy hogy a becsesnél becsesebb szövegek maguk három kötetre fognak terjedni. Akadémiánk a levelező tagsággal méltán fogná jutalmazni tiz évi sikeres működését s ezzel meg fogja neki adni a buzdítást, hogy tovább is lankadatlanul folytassa nyelvtudományunk érdekében lelkes és önfeláldozó működését.

Valóban helyesen jegyzé meg Joannovics, hogy Munkácsi tudományos működése lelkes és önfeláldozó volt. Mint serdülő ifju már elhatározta, hogy életét az összehasonlító nyelvtudományoknak szenteli, hogy a magyar nyelv közeli rokonait fel fogja kutatni, hogy így a homályban levő nyelv-eredet kérdéséhez ő is hozzájárulhasson felvilágosító adatokkal. Nemcsak a finn-ugor, de a török-tatár nyelveket is nagy buzgalommal tanulmányozta, mert csak így vélte megoldhatónak a nagy problémát. Egymásután sajátította el a finn, jakut, eszt, mordvin, vogul, osztják, votják, cseremis, zürjen, csuvas, török-oszmán s kazánitatór nyelvkincseket. Mohón szívta be magába mindazt, a mi a magyar összehasonlító nyelvészetre vonatkozott, mialatt a nyomor minden szenvedéseit átélte. Már ismert nyelvész volt, ki az akadémiai pályadíjakat elnyerte, kinek nevét a legjelesebb tudósoké között említették s gyakran volt ez időtájtban is oly napja még, midőn betevő falatja nem volt, midőn négy krajczárt áldozhatott egy napi étkezésre. Pedig csak egy lépésébe került volna s fényesen biztosíthatta volna a megélhetést. De Munkácsi vallását nem tekintette üzleti portékának és megmaradt zsidónak s buvárkodott bár üres gyomorral, de telve lelkesedéssel. El volt tökéelve, hogy bármi áron is, de utnak indul, hogy a magyarok nyelvrokonait fölkeresse.

Ebben a lelkes, vas elhatározásában nagy része van *Jókai* Mórnak, nagy regényirónknak. Mint gyermekifju olvasta még gyönyörű regényét az *Eppur si muove*-t, melyben oly remekül rajzolja azt az ábrándos ifjut, Barkó Pált, ki neki indul ismeretlen tájaknak, végtelen sivatagoknak, messze, messze keletre, hogy a magyaroknak őshazáját és rokonait fölkeresse. Ennek a Barkó Pálnak képe lebegett azóta folyton Munkácsi előtt, ez az ábrándos, nemes ifju, ki életét

teszi kockára azért, hogy a magyarok rokonait fölkeresse. És ez a kép akkor is ott lebegett Munkácsi előtt, midőn a kihalt orosz pusztaságokon barangolt. Ez adott neki bátorságot további munkájához, ha a nélkülözés folytán erői fel akarták mondani a szolgálatot. Hiszen az első sorok, miket hazájától távol naplójában följegyez, így szólnak: «Varsó, 1885. április 11-én. Megvalósult tehát a régi gyermekálom! Csakugyan Barkó Pál lett belőlem, a mint Jókaiából hajdan eszméim közé vettem! Megnyílt az alkalom a virágvasárnapi szövetségben tett magasztos fogadást valószínűsíteni. Immár életemet teszem kockára az emberiség, a tudomány, hazám érdekében.»

(Befejező ezikk következik.)

Korrajzok.

II.

Jóme.

Nem volt sem irástudó, sem gazdag, sőt nagyon is földhöz ragadt, szegény fiú volt. Saját községében sem magaslott ki semmivel, ha csak az által nem, hogy csendes falujában és az egész vaáli völgyben nem egyhamar akadt parasztleány, vagy menyecske, ki az utcáról behallatszó búshangu sípolásról azonnal rá nem ismert volna Jóme-re. Be is hívták minden udvarra és alig győzte szegény két kézzel. Hiszen ő árulta a legszebb pántlikákat, bécsipiros keszkenőket; de még a pirosilója is kapósabb volt, mint az, a mit a faluban a nagyboltos vesztegetett.

Nem is volt Jómenak mi baja sem. Barmiczveje után szegény jó édesanyja nyakába akasztotta a batyut és ő nem görnyedt meg alatta. Megkereste mindennapi kenyerét és meg is takarított valamicskét. Apja, nagyapja és dédapja is így élt és bizony a Jóme is elcipelte volna batyuját mind haláláig, ha nagy események ki nem sodorják a rendes kerékvágásból.

Hanem hát másként esett. A nagy világfájdalmak Jómet ugyan legkevésbé sem bántották; a szabadság, egyenlőség és testvériség — az akkori kor valláskülömbőség nélkül vallott szentháromsága — előtte ismeretlen fogalmak voltak; vallási reformok, vagy más, világra szóló gondolatok jámbor kedélyét nem zavarták. Hogy a nemes és nemzetes urak tegezték, legkevésbé sem bántotta, hiszen a rashakohollal is csak úgy beszéltek, ez pedig csak külömb ember volt nálánál. Hogy ez időben a szabad költözködés meg volt szorítva, azt sem valami nagyon fájlalta. Mit is keresett volna ő például a szab. kir. városokban, mikor a vaáli völgyben termett a legszebb kolompér és egykét rőf fehér csipkéért kapott három-négy merőkanállal oly szép kenyérlisztet, melyből azután édes jó anyja olyan gombócokat főzött neki, a milyenek még a

főispán asztalára sem kerülnek. Hát az a sok uritök, amiket jó szóért ingyen kapott, a melyeknek kályhavállán piritott magjait szombat délutánonkint, a szent nyugalom édes perceiben, a meleg kemence mellett olyan jóizüen patogatta! — Bánta is ő, hogy a czéhek a zsidó mestereket még akkor sem fogadták be, ha a palatinus ezt rájuk parancsolta. A mesteremberek, a polgárok, az urak, igaz, nem láttak benne embert, de csak elviselte ezt is, mert volt neki becsülete, ha szombat- és ünnepnapokon elment a zsinagógába és felcizálták a Tórához, vagy hagbe-gelilával tisztelték meg. Aztán még a Chevra-Kadisában is »melacse« volt és szimchaszthórákor akkora havidolhozt kapott, hogy a főispán is megirigyelhetné. Ha meg házasságra kerül a dolog, biztos a »reb« titulus. Hogy ne érte volna be mindevvel? Főideálja mégis az volt: hogy pénteken délben, mikor battuját sutba vetette, egy terebélyes, az egész tálat betakaró, mazsola és aszalt szőlővel behintett túróslepényre — az ő nyelvén egy nagy »czvorechdolken« — essék tekintete. Szombat ebédre pedig a mi-seberach mélabús hangjainak ájtatosan végig hallgatása után, a jó forró sólet.

Ha Jóme ama bizonyos franczia királynak születik, tyúkhus helyett túrós dolknit meg forró sóletet kívánt volna alattvalóinak fazékaiba. Ismerték is a Jóme gyengéit faluszerte, de a jólelkű meg sem haragudott, ha ezért »Jóma-vast«-nak*) gúnyolták.

*

1848. szeptember havában a fiatal honvédsereg, a pákozdi csatában, a velencei tó közelében jól elverte Jelacsicsot. Egy híressé vált »flankenbewegung«-gal megvert hadával Bécs felé iramodott a moóri országúton; a győztes magyar hadsereg pedig a vááli völgyön és Bicskén át Schwechatnak vette útját.

Semmi sem oly ragadós, mint a lelkesedés. A merre a diadalittas és becsvágyó honvédsereg elvonult, melléje állt örege, apraja, meglelt férfiú és serdülő gyermeköz.

Jóme ott bámult falujábsn az ut szélén és csak nézte, nézte ezeket a félisteneket; látta, hogy a fiatalság szine-java a csillagos-zsinóros strázsamesterrel parolázik, mindenki felcsap honvédnek, vagy beáll a nemzetőrök közé.

És ahogy ugy nézte, nézte azt az ujjongó, dalos szavú legénységet, a kócsagtollas piros esakókat a feszült dolmányokat, kiesordult a könye.

Aztán összeszedte magát, kiegyenesedett és gyors léptekkel tartott lakására.

Anyját az ajtóban találta, amint kifelé akart menni, hogy a nagy vigasságot ő is megszemlélje és így szólt hozzá:

— Édes anyám tedd el nekem ezt a batyut, vigyázz rá, mig visszajövök.

*) A nyelvűvárok kedvéért megjegyzem, hogy »vast« a hochdeutsch nyelvben Wurstot jelent.

— Hát hová mégysz, Jome fiam?
— Hová megyek? Oda a hová most mindenki megyen. Fölcsapok honvédnek.

— Honvédnek? Jome fiam, agyonlőnek ottan.

— Hát mindenki elmegy és mindenkit agyon fognak löni? Vagy csak én maradjak életben? Ott van édes anyám a roshakohol, a pap és az árendás fia is; de a szolgabíró és a rektor fiai is ott vannak. Megyek én is, édes anyám, Isten veled! És ill' a berek, nádak-erek, Jóme bizony ment a toborzókkal.

És a yén Genendl azóta gyakran járt el a faluházra, hol a nótárius uram a kesergő anyákat jól tartotta a dicsőség mezejéről érkező hírekkel.

Nem ismerem Jóme hős tetteit. Ki tudná kifejteni annyi dicsőségből, véres harcokból kire mi jutott! De annyit tudok, hogy csillagot nem szerzett, mert irni olvasni csak héberül tudván, káplárságra sem vihette.

*

A világsi katasztrófa után éjnek éjszakáján a faluban valaki kopogott a szegény Geneudl ablakán. Az aggódó anyai sziv mindjárt fiát sejtette és nem tévedett. Egy percz alatt Jóme anyja keblén volt. De milyen állapotban! Két kitüntetés tündöklött rongyos kabátján és ezen kívül egy kardvágás volt a fején és egy szuronyszurás a jobb cizmáján.

Mikor hetek multán sebeiből kigyógyult a borszuálló hatalom sorozásra hivta, de mint »untauglicht« kilökte.

Jóme ismét nyakába vette batyuját és a parasztlányok megint csak Jómétól szerették venni a piros pántlikákat és a czifra kendőket,

1880-ban utoljára láttam. Jóme — mondám — nehéz már neked az a batyu; jöjj be a fővárosba, eljárunk, hogy fölvegyenek a honvédmenházban.

Jóme szépen megköszönte a szivességet, de nem kért belőle. Azt mondá: Megmaradok én az én falumban és régi kenyérkeresetem mellett, mig Isten el nem szólít onnan és ha meghalok tisztességesen eltakarít engem a Chevra-Kadisa, mint egy régi chevragagnak dukál.

*

Jóme esontjai ott porladoznak a kajászó-szent-péteri zsidó temetőben.

Ha megifjodott hazánkban, mely a nemzeti királyok korszakában sem volt oly önálló és hatalmas mint most, az ifjabb nemzedék fiai, de kiváltképpen a nemzsidók közül valók véletlenül elhaladnak egy ilyen zsidó temető mellett, jut-e eszökbe, hogy itt is férfiak nyugszanak, kik életüket és vérüket a haza dicsőségeért és a közszabadságéért örömet ontották; tudják-e, hogy itt is »ősök« porladoznak, kik hozzájárultak, hogy utódaik szabadok legyenek a szabad hazában?

Szántó Eleázár.

K É T N E M Z E D É K.

Elbeszélés az 1831-iki lengyelországi forradalom idejéből. (11.)
VIII.

Már elbeszeltük, hogy Hildesheim Sámuel a Dávid eltűnését követő napon, mindenfelől várta a hirt, de amint minden reggel azon reménnyel virradt, hogy fiának nyomát megleli, úgy minden este azon vigasztalan tudattal tért haza, hogy ebben a zavaros időben, mikor valamennyi rendőrhatalóság a legnagyobb rendetlenségtől a fejét vesztette, hasztalan minden fáradság. Hanna mama napról-napra fogyott anyai gondoknak kinjai miatt, és az apa erős szívéen is rágódni kezdett a bú férge, lelkében évdött, bárha fájdalomának urává törekedett lenni. Traumant, a sadchent értesítette, hogy egyelőre nem mondhat semmi határozottat, mivel Dávid nagy üzleti úton van, és visszatérének ideje még nincs megállapítva.

Eközben elmúlt a peszach ünnepe; megjött a rózsák ideje, de Sámuel apó csak töviseiket érezte, mert hajh! egyetlen nyom sem vezetett az elveszett fiú tévesztett útjára. Traumann ismételt felszólítására végre azt írta neki az apa, hogy éppenséggel ne törődjék már evvel a »párti«-val, mert Dávid messze idegenben tartózkodik és hazatérte ki tudja, milyen nagy időre esik. De Nachmann nem az az ember volt, akivel ilyen kurtán el lehetett bánni, annál kevésbbé, mert Dávid sorsáról többet tudott, mint maga az apa.

Traumann, ki mindenha nomád életet élt, mivel jámbor munkája majd ide, majd oda szolította, természetesen hamarabb megtudta mint Sámuel, hogy a nagid fiát Ostrolenkánál a Gielgud csapatjaiban felismerték, és hogy erről csak azért nem értesítették az atyát, mert azon meggyőződésben éltek, hogy olyan engedelmességre szoktatott fiu mint Dávid, csak nem fog olyasmit cselekedni, a mi atyjának ellenére van. A sadchen, Sámuel és Dávid jellemét is sokkal jobban ismerhette, hogy a dolognak ilyen állását ki nem tudta volna magyarázni.

Látta, hogy Dávid lelkesültsége ez alkalommal tulszárnyalta apja iránti engedelmisségét és hogy az öreg Hildesheim ezen lépést foltnak nézi, mely családján esett. Nyomban felismerte, hogy sadchen-művész tehetsége itt olyan térre talált, melyen a dicsőség jelvényeit elnyerheti és jó üzletet csinálhat.

A menyasszony apja azon volt, hogy valami kereskedelmi ügylete érdekében a fővárosba utazzék. Traumann nesztét vette ennek, mellékutakon nyomon követte és úgy csinálta a dolgát, hogy Varsóban merő véletlenségből találkozzék vele. Céljai számára mind a két apát munkába kellett most vennie. Gyorsan dolghoz latott és először is Hildesheimhez fordult.

Evvel olyan csinján, amennyire csak győzte, elhitette, hogy őt, Traumann Nachmant, ki nem lehet játszani, mivelhogy jámbor munkán szorgoskodik és a talmud mondása szerint, soh'sem esik azokon szégyen,

akik szent küldetésben járnak el; hogy ő, Traumann Nachman, ennélfogva nagyon is jól tudja, hogy Dávid ahelyett, hogy lakodalmi derasa bemagolásán fáradoznék, szerte csatangol és háborúságos dolgokba ártja bele magát, amelyekhez semmi köze, és hogy végül ő, Traumann Nachman, a vétkezőt az eltévelyedés útjáról visszahozni és bár érdemtelenül, de mégis kész a nemesvérü menyasszony karjaiba vezetni, pusztán de igazán csak merő önzetlenségből és a Hildesheim család iránt való mély tiszteletből. Csak éppen, hogy a megduplázott sadchendijsra számithasson, kimondhatlan sok fáradozása eredményes volta esetén, avagy hogy a felét igényelhesse, ha netalántán terve dugába dölne.

Természetesen inyére volt ez az ajánlat az öreg Sámuelnek és szívesen ráállt minden föltételre, hogy a fájdalommal nélkülözött fiút mielőbb mellére ölelhesse. De Chájim, a menyasszony atyja, kissé keményebben tartotta magát. Ez a világért sem akart arról hallani, hogy holmi »bal-milchomoh« (katona) kerüljön a familiájába és rendről-rendre elősorolta a mult idők valamennyi rabbiját, akiknek ő egyenes leszármazottja és azt kérdezte: vajjon nem volna-e szégyen egy ilyen ősnemes familiát afféle jött-menttel összeboronálni? De Traumann, mesterségének művésze, csupa hazafiság volt.

Már hogy a szégyenből — úgy vélekedett ő — éppenséggel nem fog kijutni; hiszen számtalan »ille« (lángész), ősnemes családok ivadéka semmi kivetni valót sem látott abban, hogy csatába ment! Bebizonnyította neki, hogy még a Thalmar Isachár is, aki pediglen reb Jehuda Ha-Nassinak egészen egyenes leszármazottja, mint önkéntes szolgál a hadseregben. Hasonló példák miatt Nachmann épenséggel nem jött zavarba, mivelhogy 500—600 éves anachronizmusnak, vagy néhány genealogiai botlásnak oda se néz a jó lengyel talmudista Azonkivül Nachman hivatkozott egy bibliai példára a Próféták könyvéből, ahol megvagyon írva: »Fejlesztétek javát az államnak, melyben éltek«; amiből világosan kitetszik, hogy a hadi szolgálat éppenséggel jámbor munka. Ez ugyan nem fért mindjárt az öreg Kratter fejébe, hanem a sadchen hosszas disputáció folyamán találóbb példákkal mégis csak rábizonyította, hogy ez szentül megírott kötelesség. Nachman végül háromszorosan is felbecsülte a Nagid vagyonát. Éles eszével ezt az argumentumot a végére hagyta öreg ágyunak és valahára mégis csak megnyugtatta Krattert és eszméjével egészen összebékítette.

De a sadchen időközben azon szintén sokat fáradozott, hogy megtudja, merre vették útjokat az ostrolenkai szabad csapatok, melyeknek soraiban tudta Dávidot, és örömeére értesült, hogy Dünaburg mellett Plater grófnő csapataival egyesültek.

Erre aztán megvillant fejében a terv.

(Folytatása következik.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük márczius végén lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztatásának előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre	8 frt —kr
fél évre	4 frt — »
negyed évre	2 frt — »

Papok, tanítók és községi hivatalnokok:

egész évre	7 frt — kr
fél évre	3 frt 50 »
negyed évre	1 frt 75 »

Az „Egyenlőség“

szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Váczi körút 23. sz.

Hazai hírek.

— **Uj sinylők-házát** fog a pesti Chewra-Kadisa építtetni, a mint azt a *Reusz* Károly elnöklété alatt tartott minapi közgyűlésén elhatározta. Az új épület helyül a Hungaria ut és Erzsébet királynő utjának sarkát szemelték ki és e célra 20,000 frton megvásárolták a Friedl-féle 1811 négyszöges nagy telket. Az építkezés költségei 60.000 frtal vannak előirányozva. Az új sinylők házának építését a Damjanich-utczai régi épület szűk és a további építkezésre alkalmatlan volta tette szükségessé. Az érdemes elaggott hitközségi és chevra-beli szegények száma egyre szaporodik, úgy, hogy a Damjanich-utczai 30 ember befogadására szánt épület a követelményeknek meg nem felelhet. Az új épület, a melynek három homlokzata lesz, s a netán később szükségessé váló építkezésnek elejét nem veendi, 50 lakóra van tervezve. A sinylők közül, kiknek eltartása egy-egy évre átlag 400 frtba kerül, ezentul is csak 30 terheli a Chevra pénztárát, 20 pedig a múlt évben elhalálozott Kann Ármín 139,000 frtos alapítványának jövedelméből nyer ellátást. Az építkezéshez szükséges költségeket a Damjanich-utczai ház és telek árából és részben a Kann-féle alapítványból fedezendik. — Megemlítjük e helyt, hogy a régi sinylők házának alapját *Schossberger S. W.* vetette meg 10,000 frtos alapítványával, melyet elhunyt neje szül. Kunitz nevére tett s ma is a Schossberger család egyik tagja, Schossberger Zsigmond báró az, a ki mint a sinylők háza bizottságának elnöke tevékenységével és azonkívül állandó évisubventióval hathatósan támogatja a nemes, emberbaráti intézményt.

— **Zsidó királyi táblai birák.** Mint megbízható forrásból értesülünk, a legközelebbi napokban *Tarnai János* dr. budapesti ügyvéd, a Magyar Igazságügy tudós szerkesztője és *Fischer Lajos* dr. előkelő kolozsvári ügyvéd, ki lapunkat is felkereste már jeles cikkeivel, királyi táblai bírakká fognak kineveztetni.

— **Zsidó városi bíró.** Liptó-Szt.-Miklóson f. hó 8-án dr. *Steiner* Manó tekintélyes és közszeretnek örvendező ügyvédet városi bíróvá választották.

— **Rabbibeiktatás Ó-Kanizsán.** Lapunk előző számában jelentettük, hogy dr. *Rosenberg* Edét, a rabbiszeminárium kitünően képesített, végzett növendékét f. hó 2-án iktatták be új hivatalába. Tudósítónk ennek lefolyásáról a következőket írja nekünk: A marczali új rabbival dr. *Klein* Józseffel érkező lelkipásztorunk elébe Horgosra a község küldöttséget menesztett, melyet *Krahl* Adolf hitk. elnök és *Grüner* Jakab előjáró vezettek. Dr. *Rosenberg* megérkeztekor *Krahl* Adolf csinos beszéddel üdvözölte, melyre az új főrabbi ékes szavakban adta meg a választ. Ezután a küldöttség és a két főrabbi folytatta útját Kanizsáig, hol a vasuti állomásnál nem csak a község apraja-nagyja, hanem a város színe-java is megjelent dr. *Rosenberg* fogadására. A Perronra léptekor riadó éljenzés hangzott fel, melynek lecsendesültével *Hercz* Ede földbirtokos hosszabb beszéddel üdvözölte az új főrabbit, meleg szavakkal ajánlván fel az új otthont, melyet kellemessé akarnak tenni, és azon óhajnak adván kifejezést, hogy az új főrabbi minden lépését és tettét hazafias törekvés vezesse. Dr. *Rosenberg* lendületes válaszában megköszönte a szives fogadtatást és hangsúlyozta, hogy hazafias szellemben cselekedni egyértelmű a zsidó papi hivatás feladatával. Erre a menet hosszú kocsisorban megindult a templom felé, hol az iskolás gyermekek tanítóik vezetése alatt sorfalat képezve várták, és megérkeztekor a «boruch habo» énekkel fogadták. Majd hevonultak a templomba mincha imára, melynek végeztével dr. *Rosenberg* megtartotta programbeszédét. Egy derasa volt ez a modern ékes-szólás és tudás köntösében. Fejtegetéseit a múlt heti szidra eme verséhez fűzte: Hu aser dibér Hassém bikeróvjá ekódes. Ez az, a mit Isten hirdetett: Szentesítve leszek azok által, kik hozzám közel állanak. Rendkívüli hatású volt beszédének azon része, melyben a régi zsidót, kit üldöztek, de isten közelségéből ki nem téphették, szembeállította a mai zsidóval, kit ma nem bántanak, de elveszítette isten közelségét a családban, az életben, egymás közt. E hibán segíteni lesz a rabbinak főtörekvése. — Este banketten gyűltek össze az ünneplők. Az első felköszöntőt *Hercz* Ede mondta a főrabbira, *Krahl* Zsigmond *Krahl* Adolfot köszöntötte fel, mint a kinek a szerencsés választásban nagy része van. A főrabbi többször szólott és dr. *Klein* marczali rabbin kívül még többen mondtak felköszöntőt.

— **Rabbiválasztás Nyitrán.** A nyitrai izr. hitközség folyó hó 20-án rabbiválasztó közgyűlést tart, melyen a rabbiság kiegészítése céljából két rabbi állása lesz betöltendő. Az egyik rabbiszékre dr. *Rosenfeld* József, derék és tudós orosházai főrabbit a képviselőtestület egyhangulag jelölte, a másik jelöltre nézve még nem történt végleges megállapodás. Illetékes forrásból nyert értesülésünk szerint *Tigermann*

József érsekújvári rabbival kedvező megoldással biztató tárgyalások folynak. Tudósítónk e két jelölt megválasztását biztosra vehetőnek állítja.

— **Loyalis törvényhatóság.** Győrből írja levelezőnk: Országos vásárainkat, melyeket nemcsak hazánk minden vidékéről, hanem messze külföldről is tömegesen látogatnak, egy újabb októberi vásárral szaporították s annak napját október 12-ikére tűzték ki, mikorra ez évben éppen jomkippur esik. A zsidó hitközség előjárósága dr. Fischer főrabbi által eme körülményre figyelmessé tétetvén, a város képviselőtestületéhez kérvénnyel fordult az iránt, hogy az új vásár napját helyezze át. A törvényhatóság e héten tárgyalta a kérvényt s a vallásos szempontra való tekintetből *egyhangulag* elhatározta a vásár napjának megváltoztatását. A város polgármestere *Zechmeister* Károly azt is kijelentette a főrabbinak, hogy a vásárnapok megállapítása alkalmával ezentul a főkapitány a zsidó hitközségi előjáróság véleményét is be fogja kérni.

— **Kitüntetés.** Dr. *Munkácsi* Bernátot, a pesti izr. hitközség tanfelügyelőjét, kinek életrajzát jelen számunkban kezdtük meg, a helsingforszi finn ugor társaság levelező tagjává választotta meg.

— **Az orsz. közoktatásügyi tanácsba** a miniszter dr. *Kármán* Mór egyetemi tanárt is kinevezte

— **A felekezetenlküli kisdedovó,** melyet *Sternthal* Adolf és neje biharmegyei nagybirtokosok a saját költségükön rendeztek be Szalontán, f. hó 1-én megkezdte működését. A teljesen modern berendezésű kisdedovó a jótékonyágáról fővárosszerte is ismert nemes alapítóknak tízenyolcezer frtjába került s továbbbi gondozásra a város tulajdonába ment át.

— **Megrendítő halálesetről** veszünk hírt. *Trutzer* Ábrahám, czecei rabbi alig 27 éves áldott'elkü és mindenki által szeretett és tisztelt neje f. hó 7-én hirtelen meghalt. Temetése f. hó 8. nagy részvét mellett ment végbe és ravatalánál a korán elköltözött férje, *Löwy* Ignác sárbogárdi és *Klein* Albert szilas-balhási rabbik tartottak gyászbeszédet.

— **A pesti izr. hitközség** választmányának folyó hó 9-én tartott ülésében a hitközség elnöke *Wahrman* Mór, orsz. képviselő a hitközségnek átadott következő adományokat hozta a választmány tudomására: I. Az izr. kórház javára néh. Táfler Izsák családja 1000 frt; II. a hitközség iskolaalapja javára *Holitscher* Lipót B. 200 frt; III. a szegények gyámlítására: néh. Kern Teréz hagyománya, *Weisz* Bertold, *Stern* Frigyes J. adományai 100—100 frt, *Gomperz* Benedek 15 frt, *Névtelen* 15 frt; IV. az izr. sinylők háza és az izr. fiárvaház javára: Kern Teréz hagyományai 50—50 frt; V. az izr. siketnémák intézetének, izr. nőegyletnek és a leányárvaháznak: *Holitscher* Lipót B. 100—100 frt; VI. koszorút helyettesítő adományok az izr. nőegylet javára: *Szegevári* Lázár Bernát 25 frt,

Léderer Sándor és *Basch* Lajos 15—15 frt. — Ugyanez ülésben határozatba ment, hogy a folyó hó 12-én a hitközség templomaiban befolyó perselypénzek a szamaritanus egyesület kórház-segélyezési céljaira fordítottassanak és a nevezett egyletnek rendelkezésére bocsáttassanak.

— **A szabadságharczszobor pályázat** ügyében a szoborbiráló bizottság f. hó 7-én tartott gyűlésén egyhangulag azon határozatot hozta, hogy a pályadíjak kiadását nem ajánlja a szoborbizottságnak, de javasolja, hogy a művészeket elismerő jutalomdíjban részesítsék. Az első sorban kitüntetettek 1200, a másodsorban kitüntetettek 600 frtjával. Az első díjra érdemesített 3 művész között *Róna* Józsefet és a második sorba osztott 3 között a *Donáth* Gyulát ért elismerés a mi olvasóinkat kétszeresen érdekelheti. A pályabírálok jelentése kissé burkoltan ugyan, de mégis legtöbb méltánnyal a *Róna* József tervéről szól. Ime a vonatkozó rész: »A tervezet architektúrája bizonyos eredetiség által ragadja meg a figyelmet, a kellemes összbátást részleteinek jó arányai, gazdag tagolása és finom kifejezése fokozza — *Róna* tervezete — mondja ítéseti eredményül a jelentés — »a felkarolt gondolatmenet és a főszelmék világos és élénk plasztikai kifejezése által a feladat lényegét megközelítő megoldást nyújt, ezen relativ sikere folytán a pályázó művészek sorában komolyabb figyelembevételre szerzett igényeket.« — *Donáth* terve szintén szép méltatásra talált. A jelentés dicséri élénk, komoly és jól mintázott alakjait s a terv nagyban való végrehajtásának föltételeivel, igényeivel, ismerős, szakmájában avatott mű ész kezét s végül átgondoltabb, komolyabb és több irányban sikerült tervezetnek állítja, mely behatóbb figyelemre érdemes.

— **Kinevezés.** Dr. *Fischer* Jakab a lipótmezei orsz. tébolyda jeles volt másodorvosa, a makói főrabbi fia, kíról az elmebeteggyőről írt könyve megjelenése alkalmából éppelőző számunkban emlékeztünk meg, a pozsonyi orsz. kórház elmebetegosztály főorvosává neveztetett ki.

— **Ötvenkilenc évig tanítóskodott** *Löwenbein* Gyula a hunfalvi izr. hitközség iskolájában. Az agg tanítót kinek akárhány tanítványa már maga is idős ember, a község 300 frttal f. évi márczius elsejével nyugdíjazta, mert nem volt tagja a tanítók országos nyugdíjintézetének.

— **Dr Feuer Nátán** orsz. közegészségügyi felügyelő a szabadkai városi kórházban f. hó 26-ától kezdve több héten át felolvasást fog tartani a trachoma betegségekről. A kurzuson Bácsmegeye azon orvosai vesznek részt, kik e kurzust nem végezték.

— **Az orsz. izr. tanítói árvaház javára** f. hó 5-én Miskolczon az ottani izr. tantestület — mint nekünk írják — minden tekintetben sikerült bált rendezett. Az estély, melyen Miskolcz színe-java, élén az ottani hadt estparancsnok br. *Albóri* Jenő altábor-

szernagygyal jelen volt, a nemes czél javára körülbelül 400 frtot jövedelmezett. A sikerben dr. *Ixel* Soma iskolaszéki elnöknek, dr. *Gencsi* Sománénak, a szeretetreméltó bálányának és dr. *Steinfeld* Frigyes orvosnak, a rendező bizottság elnökének kiváló szerep jutott.

— **A volt miniszterelnök — zsidó lakodalmon** *Tisza* Kálmán a napokban Nagy-Váradon időzött s a f. hó 5-én az ottani kaszinó által tiszteletére rendezett bankettől *Sal* polgármester, *Szász* Ágoston, dr. *Konrád* és dr. *Berkovics* kíséretében *Hillinger* Lipót, a Sas-szálló bérlője leányának lakodalmára ment. A lakodalmas nép a váratlan megtiszteltetést riadó éljenzéssel fogadta, a cigányok rázendítettek a Tisza-nótára és az ováció mind hatalmasabb arányokat öltött, mikor a volt miniszterelnök az örömapa karján a menyasszony elé érkezett, átadta üdvözlését és mellette helyet foglalt. Erre csend lett a teremben és dr. *Mihelyi* Adolf, a nagyváradiaknak kedvelt és keresett ügyvédje felköszöntötte a kegyelmes urat és lendületes szavakkal méltatta a megtiszteltetést, mely a zsidó örömapát érte, midőn a volt miniszterelnök megjelent leánya lakodalmán. A szabadelvűséget — mondá a szónok *Tisza* egy aforizmájára hivatkozva — érezni és *tenni* kell. A meg-megajuló lelkesedés közepette utóbb a volt kormányelnök emelt poharat és a szíves látást megköszönvén meg az ifju párnak hosszú boldogságot kívánván, $\frac{3}{4}$ órai ott időzés után a házigazdával és hozzátartozóival melegen kezet szorítva, eltávozott.

— **A kereskedők betegségélyző egylete** Budapesten dr. *Frischmann* Gyula, jeles fővárosi orvost választotta meg főorvosává.

— **A községi és körorvosok egyesülete** a közigazgatás államosításának kérdésével kapcsolatban tagjai helyzetének javítását akarja kieszközölni. A lefolyt héten ez ügyben rendkívüli közgyűlést tartottak, melyen f. é. június 14-ikére országos kongresszus egybehívását határozták el. A 6 tagú előkészítő bizottságba dr. *Pollák* József és *Löwensohn* Mór hitrokainkat választották be és a nagy bizottságba meg fogják hívni dr. *Feuer* Nátán orsz. közegészségügyi tanácsost is

— **Iparhatósági bizalmi férfiakat** választottak a héten Kőbányán. E tiszteletbeli állásra megválasztottak között dr. *Büchler* Sándor, *Lemberger* Sámuel és *Blankenberg* Lipót neveivel, mint rendes tagokéval és *Popper* Moréval mint póttagéval találkozunk.

— **A mentőegyesület** alapító tagjai sorába *Glück* Frigyes és *Stalder* Károly 200-200 forinttal beléptek.

— **Az iglói izr. nőegylet** m. hó 30-án műkedvelői előadást rendezett, mely a mellett, hogy a lakosság közt uralkodó legszebb egyetértésről tett tanúságot, az egylet pénztára számára 313 frt 27 kr tiszta jövedelmet juttatott.

Külföldi hírek

— **Az orosz kereskedelem és a nemezis kezdete** czimen a magdeburgi «*sr. Wochenschrift*» vezércikkben foglalkozik az orosz kereskedelem pangásával, melyet a zsidó üldöztetésnek tud be. Adataiból, melyekből a szentpétervári birodalmi bank mult és ez évi mérlegei alapján következtetéseit levonja, adjuk a következőket:

Az orosz bank készpénzkészlete 1891. januárban	139 millió rubel		
» » » 1890. januárban	118 millió rubel		
A többlet	21	»	»
Arany és ezüst készletéi értéke 1891. januárban	50 millió rubel		
» » » 1890. » »	12	»	»
a többlet	38	»	»
Ellenben a pénzkészlet 1991 » »	907	»	»
» » » 1890 » »	928	»	»
kevesebb	21	»	»

Ha a 38 millió arany és ezüst értékű többletet 50 millió papírpénzzel vesszük egyenlőnek, akkor kitűnik, hogy a birodalmi bank 1890, végén 70 millió rubellel több pénzkészlettel rendelkezett mint egy évvel előtte. Ezen nagy pénzüsszeg ki van vonva a forgalomból. Még nyomósabb példákkal szolgál a birodalmi bank váltóüzlete. A váltó tárcza a fiókintézetekkel együtt

1890. január havában	144.7 millió rubelt képviselt
1891 » » »	104.7 » » »

tehát kevesebbet 37 » rubellel.

a mi kétségtelenül a kereskedelem pangására vall. — Az »*Economist Russe*» 3-ik számának hivatalos jelentése szerint a legutóbbi nizny-novgorodi országos vásáron 6,127,000 rubellel kisebb volt a forgalom, mint az előző évben ugyanakkor. Ez hatalmas kereskedelmi visszaesés, annál is inkább, mert az árukra adott előlegek is 3 millió rubellel kevesebbek. A charkowi, kiewi bucsuk hasonló pangásról tesznek tanúságot; a 22 millió rubelnyi kínált áruból csak 10 millió értékűt tudtak eladni. A gabona üzleti kötések szintén sokkal csekélyebb összeget képviselnek, mint az előző években. Az idézett lap ezen adatokból azon következtetésre jut, hogy az orosz zsidók üldözése nemcsak az orosz, hanem a világkereskedelemre is óriási veszteséggel jár.

— **Páris főrabbiájává** — mint a Pester Lloyd-nak táviratilag jelentik — Dreyfuss brüsseli főrabbiát választották meg. Ezt az állást Franciaország főrabbiájává való megválasztása előtt tudvalevőleg Zadoc Kahn, töltötte be.

— **Az antiszemizmusz áldozata.** *Ziegler* göttingeni zsidó assessor *Schneiderwirt* odavaló referendárius korcsmai szóváltás közben »zsidó fizkó«-nak nevezte. Az assessor ezért arcul ütötte a referendáriust, minek kihívás lett a következménye. A pisztoly-

párbajban Ziegleren halálos sebet ejtett Schneidewirt golyója, s immár egygyel több azok száma, akik igaz ügyük védelmének áldozataul estek.

— **A berlini zsidó községi öregek menháza** 1890. évi működéséről szóló jelentéséből mint jellemző és igen érdekes adatot kiemeljük, hogy bold. Augusztia császárné, az intézetre 4000 márkát hagyományozott és a hagyomány felsőbb helyről is jóváhagyást nyert. Augusztia császárné különben életében is nagy rokonszenvennel viseltetett ezen zsidó jótékony intézmény iránt. — A berlini menház a lefolyt évben 154 szegény öregeen gyakorolta a jót 82,321 márka költséggel, amiből egyre-egyre 547 márka esett. Az intézet, bárha a lefolyt évben új menhelyet is állított fel, még sem volt képes a szükségleteknek teljesen megfelelni, amennyiben a jelentés 76 olyan egyénnek a nevét sorolja fel, akik remélve várják, hogy oda bejuthassanak. De e bajon is nemsokára segítve lesz; az újabb építkezéshez szükséges telket a város díjmentesen adományozta és *Maubeimer* Mór és neje berlini lakosok a saját költségükön vállalkoztak az intézet újabb kibővítésére, melynek munkálatait a napokban meg is kezdik. Az intézet vagyona 1,803 830 márka.

— **Antiszemita tanu meg nem hiteltethető.** A görlltzi landesgericht fenytő osztálya előtt antiszemita pör folyik, melyet antiszemita iratok terjesztése miatt indítottak két katonatiszt ellen. A vádlottak 3 antiszemitára, köztük a hirhedt Fritschre hivatkoztak mint tanukra. A törvényszék azonban elhatározta, hogy az antiszemita tanuk meg nem hiteltethetők, a vádlottakat elítélte és azon elvi jelentőségű ítéletet hozta, hogy antiszemita röpiratok terjesztői vétséget követnek el.

— **Hogyan gyakorolják a jótékonytságot Londonban** arra igen szép példát nyújt a «Jews infant Shol» javára a minapában megtartott estély, melyen a politikai és társadalmi kitünőségekkel együtt vagy 700-an voltak jelen. Az estély a jótékony célra a zsidó kisededővóra 1200 font sterlinget, vagyis körülbelül 1,4,000 frtot jövedelmezett.

— **Orosz világ.** A P. Ll.-nak jelentik, hogy az orosz kormány Wolhynia és Lengyelország hatóságait utasította, hogy az ott időző számos magyar (?) házalót utasítsák ki és átjövételüket a határon többé meg ne engedjék. A kormány avval motíválja e tettét, hogy a házalók az osztrák-orosz háboru kitörésekor vezetőkül szolgálhatnak. — Odesszából távirják, hogy, a kiewi kormányzóságból 3000 zsidót kiutasítottak.

— **A menzeli zsinagóga bedőléséről** már egyik előző számunkban tettünk jelentést. A Tunisban Gabes mellett fekvő város eme katasztrófájáról még a következő részleteket közölhetjük: Az istentiszteletet már megkezdték volt, mikor egyszerre a zsinagóga falai inogni kezdtek és mielőtt a jelen voltak menekülésre gondolhattak, fejükre szakadt a tető, melyet

nyomban követett a falak bedőlése. A hatalmas robajt a városban szerte meghallották és mindenki a veszély színhelyére sietett. A romok alá temetettek segélykiáltásai egy pillanatra leszegezték a segítségre sietőket. Néhány perc multán azonban hozzá láttak a mentéshez s aránylag rövid idő alatt 50 élő sérült és roncsolt férfi, asszony, gyermek testét vonszolták ki a törmelékek közül. A mentés munkálataiban az egész város részt vett. Hullát mindössze, mint jelentettük négyet találtak; de mivel a templom túl volt zsúfolva ájtatoskodókkal, több százra tehető azok száma, akik a romok alatt lelték halálukat.

— **Rothschild Nathaniel báró Görögországban** jár, hol régiségeket és más műtárgyakat gyűjt. A merre utja visz, a báró mindenütt meglátogatja a hitközségeket és intézményeiket és ahol szükségét látja, jelentékenyebb összegeket adományoz. Korfuból, Zantéból, Athenből jótékonyágáról tesznek jelentést.

— **Az amerikai új bevándorlási törvény** nagy fontossággal bír az orosz zsidó menekülőkre. Intézkedései oda irányulnak, hogy elriasszanak minden idegent, aki útját a tengeren túra mások segítségével tette meg és nem tudja beigazolni, hogy nem a koldusok és másként kizártak osztályába tartozik.

— **A bolgár fejedelem a szegény zsidóknak.** Philippopolisból írják, hogy az ottani szegény zsidók a nagy tél folytán sok segítséget láttak, miért is felségítésükre az Alliance leányiskolájában nagyobb arányu bált rendeztek. Az estélyen nem csak a zsidók, hanem az örmény és görög községek notabilitásai voltak jelen és a jótékony célra adakozók között Ferdinand bolgár fejedelem és hercegi anyja, Coburg Clementina nevével is találkozunk.

— **Stöcker a német császárról** a zsidók ügyére kedvező nyilatkozatot tett. A müncheni »Allg. Zeit.« tudósítója többek között megkérdezte Stöckert, hogy mint vélekedik II. Vilmos császár a zsidókról. Stöcker ezen váratlan kérdéstől meglepetve, így felelt: »Hja, én azt nem tudhator; ezt magától a császártól kellene megkérdeznie. De egyet határozottan állíthatok, s ez az: ha én békén hagytam volna a zsidókat, még ma is udvari káplán lennék.« — Stöcker urnak, ugy tetszik, igaza van.

— **Bazár egy új zsinagóga javára.** London egyik külvárosa Hampstead új zsinagógát készül építeni, melynek javára lady *Rothschild* védnöksége alatt nagyszabásu bazárt rendeznek. A bazár ós-Jeruzsalemnek egyik utcáját fogja ábrázolni, melyhez London legjobb művészei készítik a dekorációkat és a kosztümök rajzait. A terv pénzügyi tekintetben is kitűnő eredménnyel biztat.

— **A német császár testvére — Barnay Lajosnak.** Henrik porosz herceg egyik berlini színházban végig nézte Keun előadását, melyben *Barnay*-nak, a pesü hitközség volt titkára fiának matröz szerepe van. A Barnay alakítása a hercegnek annyira megtetszett, hogy a szerep kellékeül valódi matröz kanaszttert és egy gyönyörű marrözöltözetet küldött Barnaynak.

Figyelmeztetés.

Tekintettel arra, hogy a hitközségünk tagjai részére való **husvétii kenyér (mazoth)** szolgáltatásának joga a fennálló magas miniszteri rendeletek értelmében **kizárólag az alulírt hitközségnek van fenntartva**, indítatva éreztük magunkat arra figyelmeztetni a t. hitközségi tagokat, hogy mazoth szükségletüket csakis **hitközségünk mazoth-sütőitől** szerezzék be, minthogy a husvétii kenyérnek úgy a vidékről leendő behozatalát, mint a **budai részekből Kőbányáról és az elővárosokból** való beszállítását, valamint a netalán megkísérelt **csempészetet avagy ügynökök** általi illetéktelen elárusítást szigorúan ellenőrizni és **hatósági elkobozás** által megakadályozni fogjuk.

Budapest, 1891 márczius havában.

A pesti izr. hitközség előljárósága.

Pályázat.

A pesti izr. hitközségnél (a dohány-utcai templom számára) egy **3000** frt évi fizetéssel és **600** forint évi szálláspénzzel javadalmazott **főkántor-helyettesi** állás töltendő be.

Pályázók, kik erős baszus-bariton hanggal és kellő zenei képzettséggel bírnak s a kántori tisztséggel járó összes teendőik ellátására szükséges ismeretekkel rendelkeznek, a Torah-felolvasásra képesítve vannak és esetleg próbaelőadásra vállalkoznak, felszólítatnak, hogy vallás-erkölcsi életükre, korukra, eddigi alkalmaztatásukra és családi állapotukra vonatkozó okmányaikkal felszerelt folyamodványaikat f. évi április hó 30-ig a hitközség titkári hivatalához benyújtsák.

Utiköltség csakis az állásra megválasztottaknak térítettik meg,

Budapest, 1891. márczius hóban.

A pesti izr. hitközség előljárósága.

Pályázati hirdetmény.

A zombori izraelita hitközségnél üresedésben levő következő állásokra nyitattik pályázat:

1. A kántori állásra, melyre zeneileg képzett, énekkíséret melletti éneklésre és is-

kolai énektanításra képes kántor, akinek. **שוחט ובורק כורה ומיהל**-nak kell lennie, pályázhatik Évi fizetés **700** frt, szabad lakás, félsechita és a szokásos mellékjövedelmek.

2. Az **egyházfi** állásra. Pályázótól megkivántatik, hogy **שוחט ובורק**, előimádkozó és **קורה** legyen. Évi fizetés **330** frt, szabad lakás és a szokásos mellékjövedelmek; megjegyezvén, hogy ezen fizetésbe a Chevra-Kadisa és Bikur-Cholim egyletek részéről összesen fizetendő **80** frt már be van tudva.

A pályázati kérvények, melyekhez képzettség-, eddigi- működés-, kor- s családi viszonyokat feltüntető bizonyítványok csatolandók, f. évi április hó 9-ig alulírt elnökhöz küldendő be.

Az egyházfi állás f. évi május hó 1-én okvetlenül elfoglalandó.

Próba-énekre csak erre meghívottak bocsátattnak s az utiköltségek csak a megválasztottaknak térítettnek meg.

Zomborban, 1891 évi márczius hó 22-én.

Weisz Vilmos,
jegyző.

Roheim Károly,
elnök.

VASBUTOR

elegáns, szolid és olcsó

u. m.: 1 **vaságy** tömör rácsrészekkel, 80 cm. széles, 180 cm. hosszú, 5 frt; 1 **vaságy**, pléhaldallal, 80—180 cm. 12 frt, 95—190 cm. 14 frt; 1 **vaságy** összehajtható ruganyos matracal, kárpitozva 14 frt; 1 **gyermekágy**, 4 oldalon hálóval 64—127 cm. 10 frt; bádogaldallal kétszinű, 64—127 cm. 14 frt, fiókkal 24 frt, festett 4 frttal drágább; 1 **mosdóasztal** csak 4 frt, négyszögletes 6 frt, magas oldallal 8 frt, egy ruhatartó 7 forinttól 15 forintig. Kapható **WOLF SOMA** budapesti vasbutor gyári raktárában Dorottya-utca 2. sz. (Magyar király szálloda.) — Vidéki megrendelések utánvétellel pontosan eszközöltenek.

Kohn Arnold

gazdag sírkőraktárát

(Váczi-körut 14, szemben az Andrá sy-ut torkolatával)

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sírkő állítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért kezesedik a cég jó hírneve.

— Szombaton és ünneppon zárva. —